

Bernhard Nordh-sällskapet årsskrift 2019

© Bernhard Nordh-sällskapet

Omslag:

Framsidan

I min gröna ungdom. 1951 års utgåva

Baksidan

Bernhard Nordh

Karikatur av Lindorm Möllerswärd

publicerad i boken *Folk vid Fyris* med text av Kapten Puff

Nybloms förlag, 1958

Tryckt på Författares Bokmaskin, Stockholm 2019

Eget förlag

ISSN 1652-105

ISBN 978-91-980861-6-4

www.bernhardnordh.se

Människotyper på luffarstigen

Bernhard Nordh

Bernhard Nordhs berättelse om sitt luffarliv, som varade i cirka fem månader under år 1919. Den skrevs troligen i mitten eller slutet av 1920-talet.

Inger Petersson

Vad en luffare är och hur man blir en sådan

Det torde vara svårt för envar att alltid kunna förutse och förekomma det oväntade. För några år sedan förorsakade en del händelser vidriga omständigheter, som obevekligt och skoningslöst kastade mig ut på landsvägen med trettiotvå öre i ena västfickan.

Jag kände mig som förflyttad till en annan värld - till en värld, kallare, misstänksamare och mera fientlig än den jag tvingats lämna. Vanligt folk låtsade inte se mig, men trasiga, smutsiga och orakade män stannade, då de mötte mig och sade "Tjänis" eller "Hej". Detta hade aldrig hänt, när jag levde i den andra världen och hade snygga och rena kläder. Det såg nästan ut som om mitt människovärde satt i mina kläder, ty allt eftersom dessa bleve sämre, så sjönk även mitt värde som människa. Så länge mina kläder vore felfria, var jag en människa bland människor, men när kläderna blevo utslitna och jag saknade medel att köpa nya, så blev jag en luffare bland luffare.

Då jag senare sammanträffade med kanske den originellaste av de typer jag mötte på min ofrivilliga vandring på vägen framlade jag detta egendomliga förhållande för honom. Han svarade: "Kläderna är förmer än bäraren. Genom dessa blir en dålig man bra, och i brist på kläder blir en bra man dålig". Samme man svarade, då jag frågade honom, vad han ansåg sig vara: "Luffaren är inte en människa. En hund

för en mera människovärdig tillvaro, och många tycks anse en metmask ha större värde än en luffare. Akta dig för luffen, ty annars blir du det värdelösaste av allt värdelöst".

Genom brist på medel till mitt uppehälle och genom mina kläders uselhet blev jag således en luffare - en utstött och såsom sådan hade jag nöden till far, hopplösheten till mor, landsvägen till hem och människornas förakt till livsledsagarinna. Omgiven av denna "familjeidyll" vandrade jag på den ändlösa väg, som leder till intet och försvinner i intet i Luffarstigen.

Det finns unga, medelålders och gamla luffare, och dessa kunna indelas i olika grupper. Den största gruppen utgöres av arbetssökandes förskräckande mångfald. Sedan finnes det fysiskt eller andligt defekta och sådana som äro för gamla och orkeslösa för att kunna arbeta. Vidare finnes de, som göra ett yrke av nödvändigheten och anse tiggeriet som sitt levnadskall och bedriva detta med den energi de förmå uppbringa.

Många anse, att varje luffare är mer eller mindre andligt defekt och att landsvägen är samhällets nödvändiga avfallstunna, dit all "mänsklig lort" kastas. Nog för att det finnes andesvaga luffare, men i vilken samhällsklass finnes inte andligt utvecklade individer? Jag har sammanträffat med luffare, som ha förvånat mig med sin intelligens och med sina kunskaper. Jag nämner som exempel en ung man jag blev bekant med i Falun.

Denne man var född av fattiga statare i närheten av Stockholm. När jag träffade honom, hade han luffat från Trondhjem, där han blivit bestulen på de pengar han förtjänat genom ett års arbete på Spetsbergen. Denne "obildade luffare" talade engelska mer flytande än de flesta svenska läroverkslärare. Han hade djupgående kunskaper i fysik, historia och litteratur och räknade med x-y-z och löste invecklade matematikproblem. Han var mycket intresserad av filosofiska

frågor och samhällsproblem. En dag gick jag från morgonen till kvällen vid hans sida fram och tillbaka på gatorna i Falun och hörde på hans utläggningar och djupgående forskningar i religionsfilosofiska spörsmål. Om de goda borgarna i staden hört våra diskussioner, hade de troligen blivit slagna av häpnad. Den dagen glömde vi bort frukost och middag; en kopp kaffe och ett bröd blev vår kvällsvard.

Påståendet att landsvägen är samhällets avfallstunna, anser jag vara felaktigt. Det ser i stället ut som om landsvägen skulle vara ett förrådshus, där den arbetskraft samhället inte för tillfället behöver magasineras för att framtagas vid behov. Jag hörde två arbetslösa vandrare diskutera denna sak på vägen mellan Borlänge och Falun. De påstodo, att de arbetslösa voro lika nödvändiga som militären för det nuvarande samhällssystemets bestånd.

Det finnes ingen, som får se sina medmänniskors verkliga jag så tydligt som en luffare. Människorna pläga mer eller mindre maskera sig för varandra och låtsa sig vara anorlunda, än vad de i verkligheten äro, men för en luffare – stoftgrandet från landsvägen – är det inte många, som göra sig omaket att gömma sig bakom konstlade leenden och meningslösa ordformationer, varför landsvägsmanen blir i tillfälle att se medmänniskornas osminkade personligheter. Jag har ofta önskat, sedan jag lyckades kravla mig upp ur samhällets träskbotten, att jag kunde antaga en okänd luffares skepnad och såsom sådan besöka vänner och bekanta. Min önskan är kanske ful, men den är frestande.

När jag tvingades leva mitt liv på luffarstigen, sammanstötte jag nästan dagligen med ovanliga och intressanta typer, som inbjödo till studium, men jag fick sällan lång tid på mig att forska ut dem, ty den ena dagen hade jag en kamrat i sällskap, den andre en annan. Så fortsattes dag efter dag med brokig omväxling av kamrat eller kamrater. Min yngste följeslagare var en fjortonårig jämtlänning och den äldste var den

föret nämnde "luffarfilosofen", som troligen var omkring åttio år. Var det intressant med blyxtstudierna av mina kamrater, så var det nästan lika givande att studera "gudarna", som "luffarfilosofen" kallade de människor, som gåvo oss mat. En del av de voro buttra, tvära, avvisande, liksom de ville visa hur oändligt högt de stodo över oss - som krypdjur, som måste tigga vår mat. Men vi kommo även i beröring med vänliga, förstående och liksom välkomnande människor, som i oss sågo likar och inte någon sorts sämre avfall.

Det torde vara onödigt att här giva detaljerade upplysningar, varför en människa blir luffare. Den förnämsta orsaken är arbetslöshet, sedan kommer förlust eller oförmögenhet till arbete genom sjukdom eller olyckshändelse o.s.v. Det är således mycket enkelt att bli luffare, betydligt svårare är att kunna anpassa sig efter de hemlösas levnadsförhållanden, och det är sannerligen inte något lätt arbete att rycka sig upp ur dyn, om man har en fot som sitter fast däri. Har man båda fötterna i dyn, så är man räddningslöst förlorad, såvida ingen hjälp kommer. Luffaren är en skamfläck på samhällskroppen, och det är inte fläckens fel, att den finnes där. Det är samhällets plikt att tvätta bort den!

De människor, som i fortsättningen komma att skildras, äro inga diktade fantasigestalter, utan äro varelser av kött och blod, som jag mött på luffarstigen. Skulle läsaren finna dem döda och livlösa, så beror detta uteslutande på min möjligen bristande förmåga att kunna framställa dessa gestalter och den miljö, vari de levde, på samma sätt som verkligheten framställt dem för mig.

Björn